

ZPRÁVA

O PLNĚNÍ STANOVENÝCH CÍLŮ DKRVO

Národního ústavu lidové kultury za rok 2016

Rozhodnutí MK č.j. MK-S 747/2016 OVV ze dne 1. 4. 2016, 25. 4. 2016 a 2. 11. 2016 o poskytnutí institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace na základě zhodnocení jí dosažených výsledků ve smyslu ustanovení § 4 odst. 2, písm. a) zákona č. 130/2002 Sb.

Příjemce podpory: Národní ústav lidové kultury
Zámek č. 672
696 62 Strážnice
IČ: 00094927
zastoupený: PhDr. Martinem Šimšou, Ph.D., ředitelem
(dále jen NÚLK)

Poskytovatel podpory:
Ministerstvo kultury
Maltézské nám. 1
118 11 Praha 1
IČ: 00023671
(dále jen MK)

Naplnění cílů v roce 2016 - výstupy

Výzkumné aktivity v roce 2016 vycházely z dlouhodobé koncepce rozvoje výzkumu a vývoje Národního ústavu lidové kultury. V roce 2016 řešil NÚLK z institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj naplnění níže uvedených cílů:

1) Virtuální badatelna sbírkových fondů NÚLK – oděvní součástky

(AC – etnologie, AL – kulturní dědictví)

Řešitel: PhDr. Martin Šimša, Ph.D., Mgr. Petra Hrbáčová, Mgr. Lenka Havlíková, Bc. Lucie Baňarová, Romana Krejčová, Ing. Martina Zezulová

Cílem DKRVO bylo pokračování ve zpřístupňování vybraných částí sbírkového fondu Národního ústavu lidové kultury v prostředí internetové virtuální badatelny. Virtuální badatelna je modelový příklad způsobu šíření výsledků získaných dlouhodobým výzkumem v on-line prostředí internetu. Výzkumná aktivita obsahuje identifikaci sbírkových předmětů na základě Systematiky třídění oděvních součástek, zapracování získaných informací do karty sbírkového předmětu v prostředí Bach Systems, fotodokumentaci a 3D fotodokumentaci vybraných sbírkových předmětů ze sbírkového fondu, zavedení fotodokumentace sbírkových předmětů do karty sbírkového předmětu v prostředí Bach Systems a definici polí karty sbírkového předmětu, které budou sdíleny ve virtuální badatelně Bach Vademecum.

V roce 2016 v rámci fondu ODĚV byly práce zaměřeny na dokončení zpracování ženských plátěných oděvních součástí – ženských rukávů. Uskutečnilo se doplnění fotodokumentace, zásah konzervátorů a restaurátorů, popis sbírkových předmětů, umístění získaných údajů na web virtuální badatelny a vytvoření specializované mapy s odborným obsahem „rozšíření ženských oděvních plátěných součástek ve sbírkovém fondu NÚLK“.

Výsledek:

- vytvoření veřejně přístupného internetového prostředí „Virtuální badatelna“ pro zpřístupnění sbírkového fondu ODĚV (2016) viz <http://badatelna.nulk.cz/>

- **N_{map}**

Šimša, M.: *Mapa rozšíření ženských oděvních plátěných součástek ve sbírkovém fondu NÚLK*, http://www.lidovyodev.cz/odevy/?mapa=zenske_kabatky_nulk

- kartografická mapa územního rozšíření ženských oděvních plátěných součástek ve sbírkovém fondu NÚLK (rok uplatnění 2016 v souladu s Rozhodnutím z r. 2015).

Mapa předána k hodnocení OVV MK dne 1. 11. 2016, uplatnění v r. 2017.

- **J_{rec}** - **odborný článek** v recenzovaném časopise (rok uplatnění 2016 v souladu s Rozhodnutím z r. 2015).

J:

Havlíková, L.: *Mužské košile na Slovácku*. ISSN 0583-5569, Slovácko 58/2016, Společenskovední sborník pro moravsko-slovenské pomezí, Uherské Hradiště, Slovácké muzeum.

Časopis bude vydán až v r. 2017 s vrocením 2016, uplatnění v r. 2017.

2) Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v ČR – TŘETÍ ŘADA: Tradiční postupy lidového odívání - II. Tradiční úprava hlavy, 1. část Účesy, čepce, šatky, pleny.

(AL – kulturní dědictví, AC – etnologie)

Řešitelé PhDr. Martin Šimša, Ph.D., PhDr. Ludmila Tarcalová, Ing. Martina Zezulová, Mgr. Lenka Havlíková

Vědecký úkol Tradiční úpravy hlavy, který je součástí dlouhodobého odborného záměru dokumentace Tradičních postupů lidového odívání, byl v roce 2016 završen dalším z řady dílčích výstupů, a to odbornou publikací s přílohou filmového dokumentu, která nese název *Účesy, čepce, šatky na Moravě*. Dílo je výstupem dvouletého odborného snažení, v jehož rámci se uskutečnila excerptce dosavadní literatury k tématu, shromáždění ikonografických dokladů a především dotazníkový výzkum zaměřený na zjištění regionálních typů ženských účesů. Osloveno bylo celkem 40 respondentů, kteří odeslali 35 vyplněných dotazníků, mapujících území celé Moravy a Slezska. Zastoupeny byly etnografické regiony Těšínské Slezsko, Lašsko, Valašsko, Luhačovické Zálesí, Slovácko, Podluží, Hanácké Slovácko, Haná, Brněnsko, Horácko a Podhorácko. Získaný materiál tvoří různorodou směs současných i historických popisů způsobů úpravy hlavy, jehož hodnocení naráží na problém s odpovídající srovnávací literaturou, která v české odborné literatuře téměř neexistuje. Materiál bylo nutné rozčlenit na vzájemně příbuzné kategorie a z nich vytvořit odpovídající typologii konstrukcí ženských účesů. Na základě takto vytvořené typologie bylo přistoupeno k filmové dokumentaci ženských účesů, která se protáhla do měsíce září 2016. Pro potřeby zpracování mapy byly dále shromažďovány terénní i publikační záznamy o podobě ženských účesů, pomocná metodika dokumentace a třídění konstrukcí ženských účesů, podkladová mapa na webu Mapové aplikace lidový oděv.

Výsledek:

- B:

Tarcalová, L: *Tradiční úprava hlavy II. 1. část, Účesy, čepce a šatky na Moravě* (Odborná publikace s přílohou filmového dokumentu), ISBN 978-80-88107-15-6, Strážnice 2016, 141 s.

- N_{map} – specializovaná mapa s odborným obsahem - Účesy, čepce, šatky, pleny

Původní rok uplatnění 2016 v souladu s Rozhodnutím z r. 2015, podle praveného Rozhodnutí předložení výsledku na OVV do 30. 4. 2017, rok uplatnění 2017.

3) Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v ČR – výzkum výrobců lidových hudebních nástrojů a technologie výroby

(AL – kulturní dědictví, AC – etnologie)

Řešitel: Mgr. Jiří Höhn

Cílem několikaleté aktivity, která je součástí ediční řady Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v České republice, je zdokumentovat a uchovat technologické postupy stavby hudebních nástrojů. V letech 2012 – 2014 probíhala experimentální stavba dlabaných smyčcových nástrojů, pro další období 2015 – 2016 byly pro dokumentaci stavby hudebních nástrojů vybrány basové nástroje – skřípácký bas a trumšajt. Pro časovou náročnost stavby vlastních nástrojů byly práce rozděleny na dvouleté období. V roce 2015 byla zdokumentována stavba skřípáckého basu (výrobce Martin Petlach) a trumšajtu (výrobce Rostislav Anton). Výsledkem dokumentace byly dvě samostatné části DVD - přílohy publikace a získání dvou hudebních nástrojů (trumšajtu a skřípáckého basu) do sbírek NÚLK.

V roce 2016 pokračovala další etapa dokumentace stavby vybraných technologií ze stavby kontrabas a dokončení natáčení závěrečné sekvence skřípácké muziky. Pro naplnění cíle byly stanoveny technologické postupy výroby a osazení basového trámce, vyložení kontrabasové desky výložkou, spasování krku a korpusu a osazení basovou mechanikou. Zvolené technologické postupy byly vybrány jako kontrastní ke stavbě skřípáckého basu. Stavbu provedl Jiří Petlach. Získaná kontrabasová deska byla zařazena do sbírek NÚLK a bude využita v expozici hudebních nástrojů. Natočený materiál tvoří třetí kapitolu druhého dílu hudebních nástrojů. Následně byla provedena kompletace videodokumentace a vydání odborné publikace. Původní pracovní název podtitulu publikace „Basové strunné nástroje“ byl změněn z důvodu upřesnění tématu na „Basové smyčcové nástroje“.

V roce 2016 bylo realizováno akustické měření dvou skřípáckých basů (nově vyrobeného basu v rámci úkolu a původního nástroje cimbálové muziky Pramen). Měření provedlo Zvukové studio AMU v Praze pod vedením Ing. Zdeňka Otčenáška, zpráva o měření je součástí výsledné publikace.

V rámci projektu byla provedena rovněž výkresová dokumentace a předána do archivu NÚLK.

Výsledek:

- výkresová dokumentace hudebních nástrojů – archiv NÚLK

B:

Höhn, J.: *Hudební nástroje IX. 2. část Basové smyčcové nástroje, Skřípácký bas a trumšajt (Odborná publikace s přílohou filmového dokumentu)*, ISBN 978-80-88107-14-9, Strážnice 2016, 127 s.

4) Předložení výsledků výzkumu DKRVO z let 2014 – 2015 k zhodnocení poskytovatelem

1) Nmap:

Mapa rozšíření mužského košilového oděvu ve sbírkovém fondu NÚLK

http://www.lidovyodev.cz/odevy/?mapa=muzske_kosile_nulk

Mapa byla předána ke zhodnocení OVV MK.

2) Nmap:

Mapa rozšíření ženských kabátků ve sbírkovém fondu NÚLK

http://www.lidovyodev.cz/odevy/?mapa=zenske_kabatky_nulk

Mapa byla předána ke zhodnocení OVV MK.

3) Nmap:

Mapa rozšíření úvazů velkých tištěných šátek na Moravě

http://www.lidovyodev.cz/odevy/?mapa=velke_satky

Mapa byla předána ke zhodnocení OVV MK.

4) Jrec – odborný článek, Škopík, M.: **Digitální utopie – analogová realita. Digitalizace magnetického záznamu zvuku v paměťových institucích** k úkolu č. 4 „Aplikace postupů digitální restaurace zvuku při digitalizaci zvukových záznamů na magnetickém pásu“ z roku 2015. Rukopis byl předán v r. 2015 do redakce časopisu InFlow (ISSN 1802–9736), k datu hodnocení za rok 2015 nevyšel, redakce následně ztratila pozici recenzovaného časopisu. Odborný článek byl proto nabídnut redakci Národopisného věstníku, která jej zařadila do č. 2/2016, které je momentálně v tisku. Národopisný věstník (ISSN 0323–2492) je odborný recenzovaný časopis, zařazený do databází ERIH PLUS, AIO a CEJSH. Časopis bude vydán v únoru 2017 s vročením 2016. Výsledek je možné uplatnit až v r. 2017.

5) Tradiční tkalcovství na Hornácku

(AL – kulturní dědictví, AC – etnologie)

Řešitel: Mgr. Petra Hrbáčová

Cílem projektu byl výzkum a dokumentace tradičního tkalcovství na Hornácku, zachycení historie tohoto řemesla, zmapování jeho rozšíření v jednotlivých obcích regionu, tkalcovských rodin, jejich postavení v rámci vesnického kolektivu, charakteristickou tkalcovskou produkcí a její využití, pracovní postupy při přípravě materiálu ke tkaní i samotné tkalcovské techniky. Vedle tradičních forem tkalcovské výroby byl výzkum zaměřen i na existenci tkalcovské dílny v Hrubé Vrbce a spolupráci s organizací ÚLUV v 2. pol. 20. stol. V roce 2016 v rámci projektu proběhl rozsáhlý archivní výzkum v SOA Hodonín a SoKA Uherské Hradiště. Byly prozkoumány Sčítací operáty obcí Hrubá Vrbka, Javorník, Kuželov, Lipov, Malá Vrbka, Nová Lhota, Velká nad Veličkou a Louka z let 1857, 1869, 1880, 1890, 1900, 1910 a 1921. Hmotné a ikonografické doklady k tématu hornáckého tkalcovství byly dokumentovány v muzejních sbírkách Etnografického ústavu Moravského zemského muzea v Brně, Vlastivědného muzea v Olomouci a Městského muzea ve Veselí nad Moravou.

Terénní výzkum pokračoval v obcích Kuželov (Jan Mlýnek, František Mlýnek, Josef Ševečka), Hrubá Vrbka (Pavel Ďuga, Marie Kučerová), Malá Vrbka (František Urban, Hana Buchtelová) a v Brně (Běla Minaříková, Josef Zdražil).

V rámci úkolu se uskutečnila zahraniční služební cesta do Bratislavy. Cílem byla konzultace textu publikace *Tradiční tkalcovství na Hornácku* s PhDr. Jurajem Zajoncem, CSc., který je současně recenzentem publikace.

Výstupem projektu je publikace „Tradiční tkalcovství na Hornácku“ s přílohou DVD. Kniha je shrnutím všech dostupných poznatků k tématu, získaných na základě archivního a terénního výzkumu i prostudovaných hmotných a ikonografických dokladů. V historické rovině publikace zachycuje vývoj tkalcovství na Hornácku od 16. století až po současnost, dále popisuje tkalcovské technologie, počínaje zpracováním vlákna, přes přípravu tkalcovského stavu až po vazby hornáckých tkanin. V poslední části se práce věnuje vzorovaným tkaninám a jejich uplatnění. Kniha je doplněna bohatým obrazovým materiálem. Součástí publikace je DVD, na kterém je zdokumentována příprava osnovy a tkalcovského stavu ke tkaní. Konkrétně se jedná o zdrhávání konopné příze, navíjení cívek, snování osnovy, navíjení osnovy na stav, navazování osnovy, šlichtování osnovy a přípravu tkalcovského stavu. Dále je to vyplétání brda, tkaní konopného plátna a tkaní vzorů. Výrobu předváděl pan Miroslav Urban z Malé Vrbky.

Výsledek:

B:

Hrbáčová, P: *Tradiční tkalcovství na Hornácku*. ISBN 978-80-88107-13-2, 129 s., Národní ústav lidové kultury, Strážnice 2016.

Na splnění cílů dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace byla v roce 2016 čerpána institucionální podpora ve výši 2 256 000 Kč, z toho 1 935 000,- ze státního rozpočtu a 321 000,- Kč z nároků nespotřebovaných výdajů 2016.
Vyúčtování institucionální podpory je předkládáno samostatně.

PhDr. Martin Šimša, Ph.D.
ředitel NÚLK

Výstupy odborné činnosti NÚLK k uplatnění v RIV17

PŘÍLOHA č. 1a

B:

Tarcalová, L: *Tradiční úprava hlavy II. 1. část, Účesy, čepce a šatky na Moravě* (Odborná publikace s přílohou filmového dokumentu), ISBN 978-80-88107-15-6, Strážnice 2016, 141 s.

Uplatnění v r. 2016 – dodání k hodnocení do 10. 1. 2017

B:

Höhn, J.: *Hudební nástroje IX. 2. část Basové smyčcové nástroje, Skřípácký bas a trumšajt* (Odborná publikace s přílohou filmového dokumentu), ISBN 978-80-88107-14-9, Strážnice 2016, 127 s.

Uplatnění v r. 2016 – dodání k hodnocení do 10. 1. 2017

B:

Hrbáčová, P: *Tradiční tkalcovství na Horňácku*. ISBN 978-80-88107-13-2, 129 s., Národní ústav lidové kultury, Strážnice 2016.

Uplatnění v r. 2016

Nmap

Šimša, M.: *Mapa - Účesy, čepce, šatky, pleny*

Dle Rozhodnutí přesun výsledku do r. 2017

Výsledek neuplatněný v r. 2016

J:

Havlíková, L.: *Mužské košile na Slovácku*. ISSN 0583-5569, Slovácko 58/2016, Společenskovední sborník pro moravsko-slovenské pomezí, Uherské Hradiště, Slovácké muzeum (časopis bude vydán až v r. 2017 s vročením 2016)

Výsledek neuplatněný v r. 2016

PŘÍLOHA č. 1b

1) Nmap:

Šimša, M.: *Mapa rozšíření mužského košilového oděvu ve sbírkovém fondu NÚLK*

http://www.lidovyodev.cz/odevy/?mapa=muzske_kosile_nulk

Mapa byla předána ke zhodnocení OVV MK.

Výsledek neuplatněný v r. 2016

2) Nmap:

Šimša, M.: *Mapa rozšíření ženských kabátků ve sbírkovém fondu NÚLK*

http://www.lidovyodev.cz/odevy/?mapa=zenske_kabatky_nulk

Mapa byla předána ke zhodnocení OVV MK.

Výsledek neuplatněný v r. 2016

3) Nmap:

Šimša, M.: *Mapa rozšíření úvazů velkých tištěných šátek na Moravě*

http://www.lidovyodev.cz/odevy/?mapa=velke_satky

Mapa byla předána ke zhodnocení OVV MK.

Výsledek neuplatněný v r. 2016

4) Nmap:

Šimša, M.: *Mapa rozšíření ženských oděvních plátěných součástí ve sbírkovém fondu*

NÚLK, http://www.lidovyodev.cz/odevy/?mapa=zenske_kabatky_nulk

Mapa byla předána k hodnocení OVV MK.

Výsledek neuplatněný v r. 2016

5) Nmap:

Šimša, M.: *Mapa - Účesy, čepce, šatky, pleny*

Dle Rozhodnutí přesun výsledku do r. 2017

Výsledek neuplatněný v r. 2016

6) J:

Havlíková, L.: *Mužské košile na Slovácku*. ISSN 0583-5569, Slovácko 58/2016, Společenskovední sborník pro moravsko-slovenské pomezí, Uherské Hradiště, Slovácké muzeum (časopis bude vydán až v r. 2017 s vrocením 2016)

Výsledek neuplatněný v r. 2016

7) J:

Škopík, M.: *Digitální utopie – analogová realita. Digitalizace magnetického záznamu zvuku v paměťových institucích*. ISSN 0323–2492. Národopisný věstník, časopis bude vydán v únoru 2017 s vrocením 2016. Výsledek je možné uplatnit až v r. 2017.

Výsledek neuplatněný v r. 2016

V příloze č. 1c jsou uvedeny výsledky, které vznikly jednak v rámci plnění odborné výzkumné činnosti NÚLK, jejíž autoři byli v době vzniku výsledku v pracovně právním vztahu s NÚLK a NÚLK má k výsledkům autorská práva. Dále byly dokončeny výstupy z projektu NAKI (uvedeno v poznámce u specifikace údajů).

1) Nmet:

Šimša, M.: *Certifikovaná metodika dokumentace mužských oděvních součástí kalhotového, kabátového a košilového stříhu*, č.j. MK 21136/2016OVV, č. osvědčení 112, <http://www.nulk.cz/Informace.aspx?sid=827>

Strážnice 2015, Projekt NAKI DF11P01OVV017 - uplatnění v r. 2016

2) Nmet:

Mertová, P., Samohýlová, A., Holcner, L.: *Metodika nedestruktivního průzkumu historických tkanin etnografického charakteru z období 1850 až 1950, jejich dokumentace a identifikace. MEP (Metodika etnografického průzkumu)*, č.j. MK 21136/2016OVV, č. osvědčení 111, <http://www.nulk.cz/Informace.aspx?sid=827>

Strážnice 2015,

Projekt NAKI DF11P01OVV017 - uplatnění v r. 2016

3) B:

Mertová, P.: *Textilní tvorba brněnských firem*, ISBN 978-80-88107-06-4, 143 s., Národní ústav lidové kultury, Strážnice 2015.

Projekt NAKI DF11P01OVV017 - uplatnění v r. 2016

4) B:

Mertová, P., Drápalová, L., Kondrová, M., Samohýlová, A., Petráková, B., Rejzlová, M.: *Výšivka, krajka a aplikace na tradičním oděvu*. ISBN 978-80-87261-86-6, 191 s., Národní ústav lidové kultury, Strážnice 2013.

Projekt NAKI DF11P01OVV017 - uplatnění v r. 2016

5) J:

Hrbáčová, P.: *Tradiční lidová strava v obci Louka*. Folia Ethnographica 49/2, Supplementum ad Acta Musei Moraviae, 2015, s. 125-134, 10 s., ISSN 0862-1209.

Bez vazby na DKRVO

6) B:

Šimša, M., Křížová, A.: *Lidový oděv na Moravě a ve Slezsku II. Ikonografické prameny z let 1850-1900*. ISBN 978-80-87107-05-7, 267 s., Národní ústav lidové kultury, Strážnice 2015.

Projekt NAKI DF11P01OVV017 - výsledek neuplatněný v r. 2016

7) J:

Jančář, J.: *Institucionalizace folklorismu v českých zemích*, ISSN 0862-8351, Národopisná revue 4/2015, roč. 25, s. 273-277, 5. s.

8) J:

Hrbáčová, P.: *Svatební čepce na Strážnicku*. ISSN 0583-5569, Slovácko 57/2015, Společenskovědní sborník pro moravsko-slovenské pomezí. Uherské Hradiště 2016, s. 11 - 21, 11 s. (časopis byl vydán 17. 6. 2016)

9) C:

Novotný, M.: *Tradiční technologie při obnově lidových stavebních památek s ohledem na aplikovaný výzkum hliněného stavitelství*, ISBN 978-80-87210-57-4, in Transfer a rekonstrukce památek lidové architektury, s. 96-103, 8 s., Rožnov pod Radhoštěm, Valašské muzeum v přírodě

10) J:

Gabrhelová (Ondrová), T.: *Vystěhovalectví Moravských Kopaničářů do USA v první čtvrtině 20. století*, ISSN 0583-5569, Slovácko 57/2015, Společenskovědní sborník pro moravsko-slovenské pomezí, s. 23 - 38, 16 s., Uherské Hradiště 2016, Slovácké muzeum (časopis byl vydán 17. 6. 2016)

11) O:

Novotný, M.: *Hliněné stavitelství na Moravě. Průvodce muzejní expozicí*, ISBN 978-80-88107-09-5, 48 s., Strážnice 2016, Národní ústav lidové kultury

12) W:

Lukešová, M., Hrbáčová, P., Rýpalová, E.: *Prezentace tradiční lidové kultury v muzeích – nové přístupy, trendy, zkušenosti*, Strážnice 5. – 6. 9. 2016, 24 účastníků

13) W:

Maňáková, M., Schauerová, A.: *Tady jsme doma – Regionální folklor do školy*, Strážnice 23. – 25. 9. 2016, 27 účastníků

14) W:

Lukešová, M., Ondra, V.: *Siločáry duše dítěte*, Chrudim 23. 4. 2016, 20 účastníků